

смаки, запахи. У них переважає кінестетичне сприймання «майстра-діяча», особистісно ціннісними є структурні (речовинні) інформаційні носії. Натуралістично здібні особи ставляться до фауни і флори як до живої матерії. Вони залюбки піклуються про тварин і рослин, якомога довше намагаються перебувати у відкритому просторі, на лоні природи відновлюють свою внутрішню рівновагу, підвищують енергопотенціал, отримують натхнення до архітектонічних видів творчості (архітектури, декоративно-прикладного мистецтва, дизайну). У дизайнерів-натуралістів зафіксовано наявність тілесно-кінестетичної і просторової здібностей, які в синтезі з натуралістичною зумовлюють нову якість – практичну обдарованість (практичний інтелект).

Наші експериментальні зрізи виявили цікаву тенденцію: якщо домінуючою здібністю є музична, то і логіко-математична, і лінгвістична здібності виявляються у студентів на достатньому рівні розвитку. Відповідно, здібність надособистісна стимулює, викликає інтенсивне дозрівання і міжособистісних, і внутрішньо-особистісних здібностей майбутніх педагогів-дизайнерів. Якщо домінанта притаманна натуралістичній здібності, то дві інші здібності практичного профілю обдарованості отримують достатній розвиток.

Враховуючи зазначену тенденцію, ми формулюємо гіпотезу про необхідність проектування сприятливого соціально-педагогічного середовища для розвитку музичної, надособистісної і натуралістичної здібностей майбутніх дизайнерів-педагогів. Взаємодоповнюваність цих трьох здібностей забезпечує оптимальні рівень визрівання обдарованості майбутніх педагогів-дизайнерів у сучасному освітньому просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тименко В.П. Педагогічне проектування в сучасному освітньому просторі /В.П. Тименко/ Освіта для сучасності= Edukacja dla współczesności: зб. наук. пр.: у 2 т. – Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2015. – Т.1. – С.635-644
2. Тименко В.П. Дизайн і технології /В.П.Тименко, А.М.Тарара, Б.М.Терещук/ Програми курсів за вибором для загальноосвітніх навчальних закладів. Варіативна складова Типових навчальних планів. 1-4 класи. Книга 5 / упоряд. А.Лотоцька, Г.Древаль. – Тернопіль: Мандрівець, 2015. – С.197-299
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і голов. ред. В.Т.Бусел.-К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. - С.182.

*Зіновій Макар, Олена Швець
(Львів, Україна)*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ТВОРЧОГО САМОРОЗВИТКУ ЗАВДЯКИ УЧАСТІ В КОНКУРСАХ І ВИСТАВКАХ

У статті проаналізовані найбільш доцільні й ефективні методи навчання майбутніх дизайнерів застосуванню оригінальних рішень під час виконання проектних завдань.

Ключові слова: дизайнер, методи навчання, художнє проектування.

In the article the most expedient and effective methods of teaching of future designers are analyzed to the use of original decisions during implementation of project tasks.

Keywords: designer, teaching methods, artistic planning.

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства й системи освіти як одного з найважливіших соціальних інститутів неухильно зростає потреба в компетентних фахівцях з творчим складом розуму, здатних знаходити нові шляхи й методи

розв'язування професійних завдань. Вирішення проблеми формування у фахівця творчого ставлення до своєї справи можливе лише шляхом реалізації ідеї неперервної освіти, яка здійснюється шляхом поєднання самоосвіти з наданням можливості в будь-який момент скористатися допомогою висококваліфікованих викладачів і фахівців. У зв'язку з цим повинна змінюватись модель освіти в цілому: з регламентованої й унормованої підготовки фахівця, здатного виконувати професійні функції на репродуктивному рівні, на таку підготовку, що передбачає вільний розвиток особистості, формування її здатності до творчості й саморозвитку.

Зазначене стосується насамперед тих професій, основою яких є творчість. До таких творчих професій належить, зокрема, й професія дизайнера.

Сучасні досягнення науки й техніки також аргументують вимоги до підготовки спеціаліста в галузі дизайну. Це вимагає якісно нового підходу до підготовки кваліфікованих спеціалістів у цьому напрямі. Здатність майбутнього дизайнера до збагачення своїх знань і умінь, рівень розвитку професійно-значущих особистісних якостей, спрямованість на професійно-творчий саморозвиток і самореалізацію є домінуючими показниками якості професійної дизайнерської освіти, її цільовими орієнтирами [3].

Основною умовою для переорієнтації системи підготовки дизайнерів на розвиток індивідуальності і творчих здібностей вважаємо інноваційну діяльність викладачів. Прагнучи вдосконалити застарілу систему навчання дизайну, викладач реформує зміст навчальних курсів, застосовує інноваційні методи й технології навчання, враховуючи, що мотивація дизайнерської діяльності є механізмом становлення творчої особистості дизайнера [2]. Проте основним чинником професійного становлення майбутнього дизайнера як творчої особистості, як показали наші дослідження, є його мотивація до саморозвитку й самоосвіти.

Дослідниця І. Попова акцентує увагу на тому, що в основі самостійної навчальної діяльності студента повинні бути глибокі мотиваційні сили, які змушують особистість безперервно домагатися вдосконалення вмінь і професійних навичок. Наголошено, що мета самостійної роботи студентів мистецького напрямку двоєдина: формування самостійності як риси творчої особистості та застосування знань, умінь, навичок, набутих у практичній роботі на аудиторних заняттях, для самостійного творчого застосування. Висвітлено важливу роль в організації самостійної роботи індивідуальних консультацій для особистісного підходу до виконання творчих художніх робіт [1].

Для кращого розуміння того, що креативність – найважливіша якість дизайнера, пропонуємо студентам вправу „Намалюй креативність”. Учасники сидять у колі. В центрі кола лежать папір, фарби, фломастери – усе, що необхідно для малювання. Викладач повідомляє інструкцію: *«Зараз я пропоную кожному з Вас взяти аркуш паперу й намалювати креативність, як Ви її розумієте»*. Коли малюнки готові, кожен розповідає про свій малюнок, як він розуміє, що таке креативність. Під час обговорення викладач пропонує учасникам ставити один одному запитання, уточнювати деталі. Після того, як усі висловлюються, викладач підсумовує результати, перераховуючи основні ідеї, що стосуються проявів креативності, умов її формування й розвитку, що відповідають особливостям професійної діяльності.

На розвиток креативності була також спрямована вправа „Мій креативний ...”. Учасники групи сидять у колі, викладач оголошує інструкцію: *«За 10 хвилин Вам потрібно описати Вашого знайомого, приятеля, вчителя, тобто людину, яка, на Вашу думку, є креативною. Якщо така відсутня у Вашому оточенні – вигадайте її і зробіть її опис як реально існуючої особистості»*.

Завдяки таким вправам розвивали в студентів творче мислення як основу майбутньої художньо-творчої діяльності. Проте для її здійснення потрібні ще естетичні смаки. Вважаємо, що завданням естетичного освоєння світу як складової частини

художньої діяльності майбутніх дизайнерів є освоєння ними естетичних і етичних цінностей національної та світової культури, формування розуміння значущості духовно-естетичного вдосконалення людини, формування уявлень про естетичні своєрідності природного світу й світу «другої природи» – архітектурного та предметного середовища проживання людини – і вплив їх на життєдіяльність людини.

Науковцями визнано, що активно розвиває художньо-творчі здібності художньо-творча діяльність, а саме участь у різних виставках, конкурсах, екскурсіях. Ми ж переконались, що одним з найефективніших чинників, що впливають на мотивацію майбутніх дизайнерів до саморозвитку й самоосвіти, є залучення студентів до участі у вітчизняних і міжнародних конкурсах. Підготовка до участі в конкурсі – це така організація навчального процесу, яка включає в себе створення проблемної ситуації, формування в студентів потреби у розв'язанні проблеми, що виникла, залучення їх до самостійної пізнавальної діяльності, спрямованої на оволодіння новими знаннями, вміннями та навичками.

У нашій практиці ми використовуємо як конкурси навчальних (курскових, дипломних робіт) на постійно діючих освітніх форумах, так і промислових меблевих виставках. Освітній форум постійно проходить кожні 2 роки в Харкові, він є певним індикатором роботи дизайнерських кафедр. На таких конкурсах оцінюються і рівень виконання завдань, і їх тематика, і рівень графічної подачі. Студенти виконують такі завдання в рамках вимог дисципліни «Рисунок», «Проектування» тощо. Крім конкурсів домашніх робіт, на таких форумах проводяться олімпіади з предметів «Композиція», «Рисунок», «Проектування», де за досить короткий проміжок часу студенти виконують індивідуально («Композиція», «Рисунок») чи групами («Проектування») творче завдання.

Досить ефективною у професійній підготовці майбутніх дизайнерів є участь у промислових виставках, конкурсах (Львівський осінній та весняні салони, Меблевий форум та ін.), де є можливість показати, наскільки творчі завдання студентів адаптовані до умов реальних виробничих потужностей вітчизняного ринку. Як правило, ці роботи оцінюють технологи, менеджери провідних виробничих і торгівельних фірм.

Наступним варіантом конкурсів є цільове завдання певної фірми (наприклад, конкурс, що проводився на замовлення сантехнічної фірми – «Водопарад» тощо) серед професійних і майбутніх дизайнерів, які можуть бути використанні в навчальному процесі. Як правило, головним в них є концептуальність, оригінальність, а вже впровадження у виробництво є завданням самої фірми.

Різноманітність підходів до проведення таких конкурсів пояснюється їх абсолютно різними завданнями, тому і участь в них вимагає різної підготовки. В освітніх форумах приймають участь відібрані викладачами найкращі дипломні роботи, виконані за певний період. Тому головним тут є витримати умови оформлення робіт. Самі ж завдання ми виконуємо за програмою, затвердженою ВНЗ і МОН України. Участь у промислових виставках вимагає від проекту відповідати певній тематиці (м'які чи корпусні вироби; окремі вироби чи інтер'єр) й іноді доповнюються конструктивною або технологічною розробкою. Участь у конкурсах на замовлення окремих фірм виконуються в рамках вимог безпосередньо самого конкурсу, але в межах навчальної програми, якщо це включається в навчальний процес.

Крім того, вважаємо доцільним всіляко залучати до конкурсів і виставок робіт, що є поза навчальним процесом. Участь у таких заходах стимулює творчий розвиток майбутніх дизайнерів. З одного боку він дає поштовх до їхнього самоствердження себе як митця, а з другого є прекрасним чинником мотивації до кропіткої праці, яка не є матеріально виправданою, вимагає багато часу, фізичних сил і певних матеріальних витрат. Проведення виставок творчих робіт студентів, тематика яких є поза навчальним процесом, дозволяє і викладачам подивитись на студента з іншого боку і побачити в ньому інші риси, ніж при виконанні навчальних завдань. Позитивним є досвід

відвідування переглядів творчих робіт викладачами кафедр гуманітарних чи технічних дисциплін.

Результатами такої підготовки були численні перемоги наших студентів на різноманітних конкурсах. Наприклад, у виставці в рамках Всеукраїнської конференції „Символ дерева у світовій культурі та художній творчості” (2004 р.) були представлені студентські творчі роботи, які виконувались під час навчальних практик і літніх канікул. Уже традиційно у Львові кожного року відбуваються спеціалізовані виставки „Львівський меблевий салон” та „Львівський архітектурний салон”, на яких демонструються студентські дизайн-розробки. Не обійшлась без участі майбутніх дизайнерів і обласна виставка „День професійного самовизнання”, що проводилась під егідою обласного центру зайнятості та НУ „Львівська політехніка”. Роботи студентів також викликали інтерес відвідувачів 14-ї Міжнародної виставки „Деревообробка 2011”. Варто також назвати художні виставки студентських робіт, зокрема виставку рисунків „Графічне трактування предметного середовища екстер'єру”; конкурс розпису скляних куль „Легенди Львова” (під кер. Ст. викл. Навротного С.Й.) та ін.

Участь у таких конкурсах, як показали наші спостереження, сприяє творчому художньому розвитку, професійному самоствердженню, зміцненню зацікавленості до оволодіння теоретичним матеріалом і професією дизайнера загалом.

Результатом співпраці з кафедрою соціології та культурології стала виставка творчо-пошукових робіт студентів-дизайнерів „Скарби України. Дерев'яні церкви”. Виставка експонувалась у кабінеті-музеї народної культури НЛТУ України (вересень-жовтень 2008 р.). Також варто згадати виставку „Дубль-2” студентських об'ємно-просторових тематичних композицій, яка експонувалась у Львівському музеї ідей у межах Міжнародного фестивалю незалежного кіно „КіноЛев”. Було представлено 19 композицій, виконаних під керівництвом ст. викл. Опанащук О.О. Роботи такого ж характеру, доповнені фото-композиціями, експонувались на виставці „Суб'єктивно про об'єктивно”, що відбулась в історичному музеї м. Жовква.

Позитивний резонанс і високу оцінку отримала виставка „Сінема-фентезі” в рамках кінофестивалю, яка була сформована з об'ємно-просторових композицій, виконаних студентами. Роботи були удостоєні експонуватись в „Музеї ідей” (м. Львів).

Ще однією формою мотивації майбутніх дизайнерів до творчого саморозвитку є науково-практичні конференції, які є надзвичайно продуктивними для професійної самопрезентації. Завданням конференцій є обмін досвідом, ознайомлення з досягненнями й модними тенденціями в дизайні. Найбільш поширеними формами презентації інформації на конференціях є доповідь, „круглий стіл”, стенди із зображенням художньо-графічних робіт, комп'ютерні презентації відео- чи фото-зображень, виставки.

Так, наприклад, на Всеукраїнських форумах „Дизайн-освіта”, які відбуваються впродовж кількох років на базі Харківської державної академії дизайну і мистецтв, здійснювався огляд-конкурс дипломних робіт і проектів за спеціалізаціями: промисловий дизайн; графічний дизайн; дизайн інтерактивних засобів візуальних комунікацій; дизайн архітектурного середовища; інтер'єр; дизайн меблів; дизайн тканини та одягу.

На форумах у різні роки, починаючи з 2003 р., були представлені такі дипломні проекти наших студентів: „Меблі та обладнання для церкви Різдва Богородиці, Сихівський масив, м. Львів”; „Робоче місце „Трансформер””; „Меблі для сидіння”; „Набір дитячих меблів „Дельфін””; „Арт-дизайн. Меблі для сидіння”; „Шезлонг „Art-new””; „Набір меблів для дітей шкільного віку”; „Будинок сонячного променя – Український *passivhaus*”; „Арт-дизайн. Комплект „PET-ART””; „Арт-дизайн. Меблі для сидіння та відпочинку”; „Меблі-трансформер „Кокон” та ін. Окремі з них відзначені Почесною грамотою Спілки дизайнерів України, дипломом I ступеня, а деякі дипломники прийняті до молодіжного об'єднання Спілки дизайнерів України.

Студенти брали активну участь у Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції „Актуальні проблеми дизайну в сучасному художньому просторі”, у спеціалізованих виставках „Львівський меблевий салон” та Міжнародних спеціалізованих виставках „Київ Експо Меблі”, „Меблева індустрія”. Українська Асоціація Меблевиків за креативність, інноваційність і вмiле застосування комп’ютерних технологій у студентських проектних розробках в дизайні меблів відзначила всіх студентів.

Студентами х груп були здобуті вагомі досягнення в науковій і творчій діяльності, чому сприяла участь у „Львівському фестивалі освіти та науки – 2011”. Серед студентських наукових робіт дипломом першого ступеня відзначена робота „Особливості проектування мансардних вікон” (наук. керівник доц. В. Прусак).

У рамках Міжнародної наукової конференції „Глобальні зміни клімату: загрози людству та механізми відвернення” (2009 р.) була організована комплексна виставка студентських робіт „Екодизайн – дизайн за екологію”. Основну частину виставки займали студентські проектні розробки на екологічну тематику. Мета представлених на виставці студентських розробок – звернути увагу суспільства на проблеми екології та показати можливі шляхи їх вирішення за допомогою засобів дизайну.

Високу ефективність навчального процесу, як показали наші спостереження, забезпечує повномасштабне застосування дослідницьких, експериментальних методів у навчанні, які поглиблюють інтерес студентів до пізнавальної та творчої діяльності, формують у них відповідні знання, вміння, навички, дослідницьку позицію в сприйнятті й осмисленні світу. Навчально-дослідницька робота допомагає майбутньому дизайнеру наблизитись до розуміння наукової картини світу, стати талановитою творчою особистістю.

У процесі засвоєння вмінь і навичок набувається досвід творчої діяльності, розвиваються художні здібності студентів у сфері кольоро та формоутворення, освоюються просторові уявлення, навички дизайнерської діяльності.

На основі художньо-творчої діяльності відбувається процес формування креативних якостей особистості, тому що саме ця сфера найбільш активно виявляє емоційно-ціннісні орієнтири майбутнього дизайнера, творчий потенціал, специфічні зв’язки й стосунки зі світом. Творче формування особистості дозволяє студентові відкрити багатовимірність власного світу і багатогранність світу зовнішнього у своїй єдності. Художньо-творча діяльність базується на внутрішній інтенції людини і безпосередньо пов’язана з її духовними переживаннями та потребами.

Отже, художньо-творча діяльність є одним з найважливіших чинників, які активно формують особистість майбутнього дизайнера, виявляють і утверджують його індивідуальність. Потрібно створювати такі педагогічні умови, в яких студенти зможуть зайняти активну особистісну позицію, найбільш повно виявити свої схильності й здібності, реалізувати свої потреби та інтереси в системі дизайнерської освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Попова І.І. *Особливості організації самостійної роботи студентів із загальнохудожніх дисциплін у системі підготовки дизайнерів* / Попова І.І. // Педагогіка вищої та середньої школи: зб. Наук. Праць. Вип. 26: Мистецька освіта в Україні (теорія, методи, технології) / ред. кол.: В.К. Буряк, Л. В. Кондрашова, Г. Б. Штельмах та ін.; гол. Ред. В.К. Буряк. – Кривий Ріг: КДПУ, 2009. – С.290-294.
2. Рижова І.С. *Свобода як онтологічна умова дизайнерської діяльності* / І.С. Рижова // Збірник наукових праць Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя: ЗДІА, 2005. – Вип. 21. – С. 64-81.
3. Чирчик С.В. *Поняття «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність» в науці як ціннісні орієнтири дизайн-освіти* /С.В. Чирчик // Вісник Житомирського державного

*Яніна Овсієнко
(с.Мала Білозерка, Україна)*

ПРОФЕСІЙНИЙ ТВОРЧИЙ САМОРОЗВИТОК УЧИТЕЛІВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ШКОЛИ-ІНТЕРНАТУ В ПРОЦЕСІ ДОСЛІДНО- ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються шляхи професійного саморозвитку учителів експериментальної школи-інтернату – авторської школи з художньої кераміки в процесі науково-дослідної експериментальної діяльності, описуються традиційні та інноваційні методи роботи педагогічного колективу в напрямку професійної підготовки випускників навчального закладу як майбутніх виробників художньої кераміки.

Ключові слова: професійний саморозвиток, науково-дослідна експериментальна діяльність, авторська школа, художня кераміка, виробник художньої кераміки, професійна підготовка.

The article deals with the ways of professional self-development of teachers of the experimental boarding school - the author's school of artistic ceramics in the process of research and experimental activity, describes the traditional and innovative methods of work of the teaching staff in the direction of professional training of graduates of the educational institution as future producers of art ceramics.

Keywords: professional self-development, experimental research, author's school, art ceramics, art ceramics manufacturer, professional training.

У історії кожної школи є найголовніші події, які створюють умови для подальшого її розвитку та вибудовують шляхи перспективного інноваційного перетворення. Одним із перспективних напрямів інноваційного розвитку загально-освітнього закладу є його участь в науково-дослідній та експериментальній діяльності. Важливою ділянкою новітніх перетворень в руслі реформування нової української школи є мистецька освіта. Багато українських загальноосвітніх шкіл обирають шлях освітніх реформ, поєднуючи мистецтво, технології із вивченням загальних дисциплін.

Проект нової редакції Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти основним завданням сучасної освіти передбачає формування освіченої людини з інноваційним типом мислення, здатної до творчої перетворювальної діяльності в усіх сферах людського життя, глибоко морального, компетентного, креативно ініціативного, патріотично налаштованого громадянина України, яке не можливо без активного залучення учнівської молоді до мистецтва.

Так, визначаючи перспективи розвитку спеціалізованих шкіл мистецького спрямування, важливого значення в новій українській школі набувають процеси здобуття профільної освіти, а тому в сьогоденні існує проблема необхідності забезпечення можливостей для повноцінного здійснення профільного навчання в старшій школі, на заключному ступені здобуття загальної середньої освіти.

Одним із сучасних експериментальних закладів освіти, який впевнено крокує шляхами науково-дослідної діяльності, вже кілька років поспіль є комунальний заклад «Малобілозерська спеціалізована естетична школа-інтернат II-III ступенів «Дивосвіт» Запорізької обласної ради, що здійснює професійну підготовку вихованців цього навчального закладу до отримання професії «Виробник з художньої кераміки III розряду».

Нова науково-дослідна робота естетичної школи-інтернату розпочалася з 2014 року. Так, відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від